

УДК 351.856

Кринична Ірина Петрівна

професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління, доцент

МОРАЛЬ ЯК ГУМАНІСТИЧНА СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Анотація. Досліджується значення норм і принципів моралі як чинника гуманізації суспільства в контексті гармонійного функціонування публічної служби.

Ключові слова: мораль, моральні норми, моральні принципи, моральний кодекс, публічна служба, державні службовці, гуманізм.

Криничная И.П. Мораль как гуманистическая составляющая публичной службы

Аннотация. Исследуется значение норм и принципов морали как фактора гуманизации общества в контексте гармоничного функционирования публичной службы.

Ключевые слова: мораль, моральные нормы, моральные принципы, моральный кодекс, публичная служба, государственные служащие, гуманизм.

Krynychna I.P. Moral as the humanistic component of public service

Annotation. The value of norms and principles of moral is probed as a factor of humanizing of society in the context of the harmonious functioning of public service.

Key words: moral, moral norms, moral principles, code of ethics, public service, civil servants, humanism.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Значна кількість публічних службовців (близько 400 000 осіб), що збільшується з року в рік, не може складатися виключно з талановитих і обдарованих осіб. На жаль, часом доводиться стикатися з негативним настроєм певної її частини, яка відверто виражає незадоволення своєю професією. Безперечно, взаємовідносини управлінців з народом і в їх професійному середовищі – поняття складне. Воно охоплює цілий комплекс морально-етичних, психологічних і моральних проблем, з якими управлінцям доводиться стикатися і знаходити єдине правильне управлінське рішення. Тому людина, яка вирішила присвятити себе державі, повинна не лише освоїти цю професію, але й мати особливе вміння спілкуватися з людьми, реагувати на чужі проблеми, бути готовою все життя невтомно захищати права і свободи народу.

Природно, що на різних етапах історії проблеми моралі й етики в державній службі вирішувалися по-різному. У сучасних умовах, коли громадськість, засоби масової інформації піддають органи влади і передусім їх практичну діяльність гострій критиці, коли йдеться про кризу довіри до влади, падіння престижу державної служби, проблеми моралі й етики набувають гостроти та актуальності. У той же час у результаті науково-технічної революції спостерігається значний прогрес. Цей на перший погляд уявний парадокс певною мірою пов'язаний з істотним розривом між морально-етичним рівнем особи державного службовця і його сучасною технічною озброєністю, коли визначальним став комп'ютер, а особистість людини зі своїми особливостями часто знецінюється. Проте факт залишається фактом – репутація державних службовців в очах суспільства певною мірою зневажена і її потрібно відновлювати.

Одне з найважливіших завдань, що стоїть сьогодні перед державою, полягає у визначенні пріоритетів дальших перетворень для створення умов, що забезпечують усебічний розвиток людини, гідний рівень та якість життя. Це вимагає актуалізації тенденцій гуманізації публічної служби і переходу до нового розуміння соціальної спрямованості навчання управлінців.

Серед пріоритетних напрямків створення адекватної сучасної публічної служби повинне ставитися завдання виховання моральності й духовності в молоді, яка прагне в публічну службу. Потреба розвитку духовності в людині викликана тим, що буттєве, духовне становлення дозволяє бути приналежним до життя суспільства і держави. Домінування в суспільстві матеріальних цінностей, що втілюють успіх і престиж, їх пропаганда через засоби масової інформації, викликало потребу сформуванню в управлінців нове за змістом, але з опорою на українські традиції і звичаї, гуманістичне професійне мислення і світогляд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасному суспільству потрібні державні службовці, що поєднують в собі міцні професійні знання з моральними принципами. Їх праця як специфічне громадське явище має свої особливості і передусім припускає процес взаємодії людей. Предмет діяльності державного

службовця – це людина, знаряддя – людина, продукт – також людина. Тут професійна діяльність нерозривно сплітається з особовими відносинами, тому моральні і психологічні аспекти діяльності управлінця набувають особливої важливості, тобто йдеться про бездоганність, коли повинні дотримуватися такі етичні категорії, як совість, справедливість, любов до людини, але і розуміння людей, наявність знань у сферах державного управління, соціології та психології. Тому потрібна переорієнтація управлінців на гуманістичні цінності за умови, що вони професійні та компетентні [1].

Природа, – учив Аристотель, – дала людині в руки зброю – інтелектуальну, моральну силу, але вона може користуватися цією зброєю й інакше: людина без моральних засад виявляється істотою найбільш нечестивою і дикою, низькою у своїх статевих і смакових інстинктах. Підкреслюючи добродетельне ставлення до людей, Демокрит учив, що «слід привчити себе до добродетельних справ і вчинків, а не до розмов про добродетельність» [2; 3; 4].

Ідеї моральності, гуманізму, психології розвивали і мислителі Древнього Риму. Цицеронові належать слова: «Існують дві першооснови справедливості – нікому не шкодити і приносити користь суспільству» [2].

В. Цветков, розмірковуючи про моральні якості та етику поведінки управлінських кадрів, зазначає: «Нові політичні та економічні реалії вимагають виробити нові морально-етичні стандарти суспільної поведінки» та значною мірою характеризує відносини держави і громадянина, положення виробничої етики державного службовця, а також стверджує, що етика управління – це галузь деонтології державної діяльності, проблема обов'язку і належного [5].

У свою чергу Л. Попов вважає, що ефективність праці апарату державного управління залежить від стану професійної культури службовців, зокрема і моральної, та визначає види діяльності людини, в яких реалізація моральних принципів відбувається з підвищеним напруженням, складністю. Тобто професійна мораль є конкретизацію загальнолюдських принципів моралі щодо до умов діяльності відповідної професії [6].

Українські вчені в галузі державного управління Г. Атаманчук, Н. Нижник, В. Князєв, В. Олуйка зазначають, що моральна культура державного службовця становить собою синтез стійких знань про гуманістичні принципи моралі та етики, упевненості в їх соціальному значенні і високому призначенні для суспільства [7; 8; 9].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми На нашу думку, найважливішою особливістю державного службовця повинен стати гуманізм, який витікає з почуття поваги і любові до людей. Управлінець, який байдужий до людей, глухий до громадських проблем, – велике соціальне і професійне зло, за яке дорого платить суспільство, адже він не тільки ухвалює управлінське рішення, але і впливає на людину власною особою.

Формулювання цілей статті. Статтю присвячено дослідженню значення норм особистої моралі для гармонійного функціонування публічної служби.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні морально-етичним, морально-психологічним принципам професійної діяльності державних службовців надається ще недостатньо уваги. Відмінності між думкою управлінця і простої людини закономірні та зумовлені їх різною позицією в тій ситуації, у якій вони перебувають, а також їх різними ролями. Проте центральні органи влади зобов'язані стежити за тим, щоб ці відмінності не перейшли в глибші і стійкіші суперечності, які ставили б під загрозу взаємовідносини в державі і тим самим ускладнювали б ухвалення ефективного управлінського рішення. Управлінська діяльність держави повинна здійснюватися в інтересах особи, суспільства, держави і ґрунтуватися на природному праві людини здійснювати всі види своєї життєдіяльності в суспільстві.

Для успішного розвитку державної служби потрібно мати уявлення про управлінця як про особу, про його місце в суспільстві, колективі, групі, про те, як складаються у нього взаємовідносини між людьми, як формується його особистість, як визначається психологічний статус. Адже людина, як відомо, не народжується особистістю. З'являючись на світ як індивідуум, вона стає нею.

Гете писав, що найдивовижніше з того, що створила природа, – це особистість людини.

Ставати особистістю – означає засвоювати в процесі виховання, формування світогляду соціальний досвід. При цьому процес засвоєння суто індивідуальний – неповторне поєднання її психологічних якостей, що включають характер, темперамент, мотиви поведінки, соціальний досвід (знання, навички, уміння) і т. ін. Не буває двох людей з однаковим поєднанням психологічних особливостей. Тому особистість – це передусім жива людина зі своїми достоїнствами і недоліками.

Кожна особистість характеризується своєю життєвою позицією, тобто певним ставленням до матеріальних умов життя, до суспільства, людей, до себе самої. Усе це разом характеризує моральний бік особи, її соціальні установки. Одні й ті ж обставини можуть призводити до формування різних життєвих позицій.

Також кожна особистість проявляється в задоволенні потреб. В усіх людей є потреби, але розвинені вони різною мірою: у одних переважають матеріальні потреби, в інших – духовні. Характер потреб формується в процесі виховання й освіти людини, тобто залучення її до людської культури.

Органічно вплетені в єдину динамічну структуру психологічної діяльності людини потреби стають рушійною силою розвитку особистості, її спрямованості, визначають мотиви її поведінки. Найважливішими елементами мотивації діяльності особи є інтереси, переконання, прагнення, настанова. Для того, щоб встановити істинні мотиви поведінки, слід всебічно вивчити людину.

Кожна особистість, оскільки вона є індивідуальністю, має свій певний характер. Темперамент і характер людини тісно пов'язані між собою. Характер – це основа особистості, складає найбільш виражені і взаємопов'язані властивості, що виразно виявляються в різних видах діяльності.

Виробляючи в собі позитивний характер, людина отримує можливість оволодіти своїм темпераментом, стримувати його прояви, якщо це розходиться з

вимогами такту. Коли говорять про людину з хорошим характером, то мають на увазі, що вона морально вихована, до певної міри м'яка і сердечна до людей, злагідна, здатна до співпраці в колективі і готова прийти на допомогу товаришеві, коли той цього потребує. І навпаки, людина з поганою, або, так званою, важкою вдачею невдоволена іншими, а інші невдоволені нею. Так створюється таке коло відносин з людьми, коли порушується нормальна праця і життя в колективі, виникають конфлікти, які викликають емоційні стреси, що призводять нерідко до захворювань нервової системи.

Таким чином, у взаємовідносинах управлінця і громадянина проявляється складне, суперечливе переплетення суб'єктивного й об'єктивного, що не може бути байдужим як для одного, так й іншого, і у свою чергу здійснює певний вплив на мислення, моральні настанови й емоції. Інакше кажучи, відносини в системі «Управлінець – громадянин» мають взаємозумовлений характер, у якому проявляються різні сторони життєдіяльності одного й іншого, їх інтелектуальні здібності і моральні настанови. Нерідко при цьому виявляються суперечності, які можуть бути подолані на основі розуміння управлінцем громадянина і громадянином – свого місця в ситуації, що склалася.

У сучасних умовах складні взаємовідносини управлінця і громадянина ще більше ускладнилися тим, що знизився загальний культурний та морально-етичний рівень населення і морально-етичні принципи, тому знання психології людей виявилось важливим чинником разом із професійною підготовкою.

У філософському словнику за загальною редакцією В. Шинкарука «мораль» – це особлива, культурно-нормативна форма позабіологічної регуляції людських відносин. Розрізняють моральну свідомість, моральні відносини, моральні вчинки. Терміни *мораль* і *моральність* зазвичай використовуються як синоніми. Проте сама наявність двох термінів, що означають одне явище, вказує на існування двох смислових відтінків в понятті моралі. З одного боку, мораль – це регулятор людських відносин, це устої, «природні» прагнення людини, масові звички, що отримали громадське схвалення. З іншого боку, мораль – це

протистояння природі активного вольового суб'єкта, що усвідомив свою автономність, особовий вимір суспільства [10].

У свою чергу Гегель ці два аспекти перетворив на два ступені розвитку моралі. Він уважав, що моральність – це звичаї, несвідомо засвоєні індивідом. Мораль, за Гегелем, – це ніби критична оцінка моральності (звичаїв, устоїв). У моралі вільна особа свідомо шукає загального закону, що лежить в основі устоїв. Веління моралі починають розходитися з повсякденним порядком, «сущим». Проте мораль як вираження суб'єктивної волі знову об'єктивізується, переходить у моральність, що розуміється як втілення морального закону в сімейних відносинах, у громадянському суспільстві, у державі. «Моральність держав» Гегель вважав третьою, останньою фазою розвитку об'єктивного духу: це «сила розуму, що здійснює себе як волю». Це синтез свободи як прояв духу та її соціально-культурної об'єктивізації [11].

З. Фрейд уважав, що людину від тварини відрізняє тільки одна головна властивість – совість. У природному царстві немає таких особин, які відчують каяття. Людина лише тоді і виокремилась з природного царства, коли відчула жаль від того, що скоїла [12].

Не можна не зупинитися на понятті «чеснота», що стоїть у центрі моральної свідомості і є мотивом поведінки індивіда. Засадничим для тлумачення ідеї людської гідності є принцип гуманізму, який і сам має різні інтерпретації.

У релігійній християнській традиції гуманізм піддається критиці, розглядається як одна з найбільших помилок людства. Гуманізм, у якому людина любить себе більше за все, розглядається як форма ідолопоклонництва, несвободи людини [13].

Принцип гуманізму найяскравіше виражений у так званому «золотому правилі» моральності. Історія становлення цього принципу як основи моральної поведінки одночасно є історією становлення моральності. Згадка про «золоте правило» моральності зустрічається в V-VI ст. до н.е. у вченні Конфуція і пам'ятці давньоіндійської культури «Махабхарата», у Старому й Новому

заповітах. Так, в Євангелії від Матвія «золоте правило» свідчить: «...у всьому як хочете, щоб з вами поступали люди, так поступайте і ви з ними». (Матф. 7, 12).

Т. Гоббс уважав, що «золоте правило» є основою природних законів, що визначають життя людини. Це правило доступне для розуміння кожного, воно допомагає обмежити індивідуальні егоїстичні домагання, що складає основу єднання людей в державі [14].

Дж. Локк писав, що в основі «золотого правила» лежить природна рівність людей, усвідомивши яку у формі «золотого правила», люди приходять до громадської добродетності [15].

Отже, людина повинна сама визначити, що для неї цінно в житті. Цінності упорядковують дійсність і надають сенс людському життю. Цінності формують моральні норми, що є частиною культури, зокрема й організаційної. Такі норми визначають вимоги як до людини взагалі, так і до управлінця зокрема. Виконання моральних норм людиною зумовлено завзятістю, витримкою, честюлюбством, самовладанням і мужністю, щоб можна було протистояти натовпу і не завжди справедливій і правильній думці суспільства. Такі стійкі риси вдачі призводять до стабілізації та цілісності моральних принципів і людських якостей, які проявляються в індивідуальній, моральній поведінці і впливають на складання як особового, так і професійного іміджу людини.

У процесі розвитку і становлення особистості можуть усвідомлено отримуватися певні якості, але при цьому людині потрібна активізація додаткових індивідуальних процесів саморегуляції, самоконтроль і сила волі для того, щоб наблизитися до морального ідеалу.

У свою чергу моральний ідеал особистості ставить перед людиною високі вимоги, а оскільки людина слабка у своїх потребах, то не здатна постійно утримувати свою поведінку на піку ідеального виконання моральних норм. Таким чином, морально-моральнісна людина постійно працює над собою і над своєю поведінкою в кожному конкретному випадку. Такий аналіз відбувається на рівні «практичного розуму».

І. Кант, розробляючи поняття «практичний розум», визначав здатність людини спиратися у своїх вчинках на власну вільну волю і вищі, безумовні принципи моральності, найважливішим з яких є категоричний імператив. Володіння «практичним розумом» перетворює людину на вільного суб'єкта з гідністю та самоповагою. Людина, яка перебуває всередині такої системи, почуває себе досить комфортно, щоб використати наявні в її розпорядженні права і свободи для своєї соціальної самореалізації. На відміну від теоретичного «чистого» розуму, «практичний розум» цікавиться не питаннями пізнання, а проблемами взаємовідносин між людьми, нормами і законами, яким підкоряється соціальна взаємодія [16].

У зв'язку з цим розглянемо в історичній ретроспективі чинні моральні кодекси, що визначали і визначають моральну поведінку людини.

У Радянському Союзі завдання виховання «нової» людини було поставлено урядом 1925 року на основі ленінського вчення про комуністичну мораль. Пізніше норми комуністичної моралі було зведено до Морального кодексу будівника комунізму (дванадцять принципів), були вони написані на основі євангельських заповідей і оголошені як «Моральний закон суспільства» у цілому. Комуністи чітко прорахували той факт, що надзвичайна релігійність народу, який жив віками за Божими принципами, не зможе відразу підлаштуватися під зміни, обставини, новий суспільний устрій, комунізм, атеїзм. Виходячи із заповідей Мойсея і Христа, а не комуністичних постулатів, «Моральний закон суспільства» добре засвоювався суспільною свідомістю релігійних мас.

Також існує «Моральний кодекс капіталізму», який у контексті нашого розгляду ми не можемо обійти. Принципи капіталізму швидше антиморальні та антигуманні, ніж навпаки. Капіталізм – нещадна і жорстока форма експлуатації, оскільки його головна мета – прибуток за всяку ціну. Усі інші людські принципи нівелюються або перетворюються на формальність [17].

Сьогодні головне завдання управлінців – зробити так, щоб олігархи були керовані державою, жили і працювали не за правилами капіталізму, а за кодексом

людської честі, що ґрунтується на найпростіших, але найвагоміших для людини формах розуму – на рівні підсвідомого – остраху й сорому (сором за свою антиморальну поведінку, каяття і острах бути знехтуваним суспільством за таку поведінку); на рівні надсвідомого – єдності, мудрості, колективної свідомості, довіри, підтримки, свободи.

В енциклопедії державного управління під загальною редакцією Ю. Ковбасюка «мораль» визначається як духовно-культурний механізм регуляції поведінки особистості та соціальних груп за допомогою уявлень про належне, в яких узагальнено норми, цінності, зразки поведінки, принципи ставлення до інших індивідів та соціальних груп. Мораль як форма суспільної свідомості і вид суспільних відносин є одним зі способів регулювання поведінки людини в суспільстві за допомогою усталених приписів. Моральні якості особистості (чесноти) виявляються через здатність жити відповідно до вимог моралі. У сфері державного управління мова може йти про особисті виміри етики державного службовця, посадової особи місцевого самоврядування [18].

Тому етичний кодекс державного службовця повинен розглядатися через призму моральних вимірів – сприяти зміцненню авторитету державної влади, довіри громадян до інститутів держави, забезпечувати єдину морально-правову основу для погоджених і ефективних дій усіх державних структур, протидіяти падінню моральної культури в суспільстві.

Кожен державний службовець повинен усвідомлювати, що державна служба – сам по собі привілей, не кажучи про ранги, що зводять цю службу до привілейованого статусу. Саме цей статус проголошує державного службовця як зразок поведінки високих морально-моральнісних якостей, дотримання яких зможе стати сильнішим за юридичні аргументи.

Таким чином, невідповідність рівня моральної культури державних службовців потребам сьогодення породжує дисфункцію, знижує ефективність діяльності управлінських кадрів. Незавершеність законодавчої та нормативно-правової бази з питань етики і моралі державних службовців не сприяє

поліпшенню управлінської та кадрової ситуації в країні. Заходи, що вживаються державною владою для вирішення цих питань, дають певний ефект, але суттєво не оздоровлюють систему державної служби. Проблема етики і моралі в державній службі має загальний характер, охоплює всі гілки і рівні влади.

Висновки з даного дослідження. Отже, підсумовуючи особливості управлінської моралі, можна виділити такі її функції: оцінну (вчинки), регулятивну (норми, принципи, правила), контрольну (виконання норм), інтегративну (єдність людства і цілісності духовного світу), виховну (моральний вибір). У свою чергу головною особливістю особистої моралі є те, що вона не санкціонується державою, а є вільним вибором людини, заснованим на особистому переконанні і громадській думці, тому її норми, як і правові, повинні стати обов'язковими для державних службовців, а за їх порушення повинна застосовуватися як мінімум адміністративна відповідальність (штраф) і як максимум – кримінальна (обмеження свободи), тоді нереальні моральні санкції (громадське несхвалення і муки совісті) перейдуть в реальну категорію.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому плануємо поглибити та розширити аналіз зазначеної проблеми відповідно до реалій сьогодення в Україні та навколишньому світі.

Список використаних джерел :

1. Войно Л. И. Гуманистическая составляющая образования и ее роль в социализации современной молодежи / Войно Л. И., Войно И. А. // Международный журнал экспериментального образования. – 2010. – № 9 – С. 113-114.
2. Кармин А. С. Культурология: Культура социальных отношений / Кармин А. С. – СПб.: Лань, 2000.
3. Аристотель, Этика, СПб, 1908.
4. Гегель Г., Философия права, Соч., т. 7, М.-Л., 1934.
5. Цветков В. В. Державне управління: Основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) / Цветков В. В. – Х: Право, 1996.
6. Попов Л. А. Этика: Курс лекций / Попов Л. А. М.: Центр, 1998.
7. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: Курс лекций / Атаманчук Г. В. – М.: Юрид. лит., 1997.
8. Олуйко В. М. Кадри в регіоні України: Становлення та розвиток : монографія / Олуйко В. М.; за ред. Н.Р. Нижник та Г.І. Лелікова. – К: Науков. світ, 2001.
9. Сучасні проблеми державного управління: дослідження, технології, методики / за заг. ред. В.М. Князева. К: Вид-во УАДУ, 1999.

10. «Філософський словник» / за ред. В. І. Шинкарука. - 2.вид., перероб. і доп. - К.: Голов. ред. УРЕ, 1986.
11. Гегель Г.В.Ф. Дух християнства и его судьба // Гегель Г.В.Ф. Философия религии. М., 1975. Т. I. С. 110, 112-113.
12. Фрейд З. Вступ до психоаналізу / пер. з нім. Петра Тарашука, - К.: Основи, 1998. - 709 с.
13. Бердяев Н. Смысл творчества (Опыт оправдания человека). - М.: Изд-во Г.А. Лемана и С.И.Сахарова, 1916.
14. Гоббс Т. Соч.: В 2 т. / сост., ред., примеч. В.В. Соколова. М., 1989-1991.
15. Локк Дж. Мысли о воспитании. О воспитании разума, в его кн.: Педагогические сочинения. - М., 1939.
16. Кант И. Критика практического разума / Соч. - Т. 4 (ч. 1). - М., 1965. - С. 311-501.
17. Кон И. С. Мораль коммунистическая и мораль буржуазная, М., 1960; Бек Г. О марксистской этике и социалистической морали / пер. с нем. - М., 1962.
18. Енциклопедія державного управління : Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С.М. Серьогін (співголова), В.М. Сороко (співголова) та ін. - 2011. - С. 277-280.

Statement of the problem. Among the priority trends of formation of adequate modern public service the task should be stated for education of morality and spirituality among the youth which aspires to public service. The necessity for development of spirituality in the person is caused by that fact that existential, spiritual formation allows to be art and part in the life of society and the state. Domination in society of material values which embody success and prestige, their propaganda through mass-media caused the necessity to form for managers the humanistic professional manner of thinking and area of thought which are new by their essence but based on the Ukrainian traditions and customs.

Urgency. Ukrainian scientists in the branch of the state regulation G. Atamanchuk, N. Nyzhnyk, V. Kniaziev, V. Oluyka mention that moral culture of the state employee is the synthesis of stable knowledge about humanistic principles of moral and ethics, assurance in their social value and high purpose for the society.

The purpose of the article and our task was to study. The scientific paper is designated to studying of the value of norms of moral for harmonized functioning of public service.

Summary. Nowadays still not enough attention is paid to moral-ethical, moral-psychological principles in profession activity of the state employees. Differences between the opinion of manager and a usual person are regular and caused by their

different position in the situation in which they are as well as by their different roles. However the central authorities are obliged to observe that these differences would not transit to deeper and more stable contradictions which would threaten relations in the state and would in doing so make it more difficult to make efficient regulation solution. Regulation activity of the state should be performed for the benefit of the person, society, state and be grounded on natural right of the person to perform all the types of his/her life in society.

Therefore the ethical code of the state employee should be studied through the moral measurements that are: to favor strengthening of authority of the state power, trust of citizens to the institutes of the state, provide unified moral and legal basis for agreed and efficient actions of all the state structures, counteract the falling of moral culture in society.

Every state employee has to realize that state service is the privilege by itself without speaking about ranks which elevates this service to privileged position. It is this very status that declares the state employee as the sample of behavior of high moral qualities, keeping with which can be stronger than the legal arguments.

Conclusions of the research. Non-correspondence of the level of moral culture of state employees to the necessities of nowadays creates disfunction and decreases the efficiency of activity of managerial personnel. Incompleteness of legislative and regulative and legal base on the issues of ethics and moral of state employees does not favor improvement of managerial and personnel situation in the country. Measures which are taken by the state power for resolution of these issues show some effect but they do not improve the system of the state service essentially. The problem of ethics and moral in state service has a general nature, covers all the branches and levels of government.

In its turn the main peculiarity of moral is that it is not sanctioned by the state and is a free choice of the person based on individual believing and public opinion that is why its standards as well as the legal ones should become obligatory for state employees and violation of them should result in not less than administrative

responsibility (penalty) and not more than criminal responsibility (limitation of freedom), then the unreal moral sanctions (public disapproval and turmoil of quilt) will transit to real category.